

HYP/Kallio

LAUSUNTO

1 (5)

VRK/43454/2017

7.11.2017

valtiovarainministerio@vm.fi

VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00/2016

LAUSUNTO JULKISEN HALLINNON TIEDONHALLINNAN SÄÄNTELYN KEHITTÄMISESTÄ SELVITTÄNEEN TYÖRYHMÄN RAPORTISTA

Yleiset kommentit raportista

Väestörekisterikeskus pitää erittäin kannatettavana ajatusta sääntelyn yhdenmukaistamisesta ja erityissääntelyn vähentämisestä tarpeellisin osin. Vastaavasti Väestörekisterikeskus korostaa, että on tärkeää samaan aikaan myös kehittää koneluettavan tiedon määrää, laatua ja yhdenmukaista tai yhteentoimivaa teknistä toteutusta sekä kokonaisarkkitehtuuria siten, että se tukee digitaalisten palveluiden ja sähköisyyden edistämistä käytännössä ja edesauttaa yhdenmukaistetun tiedon hallinnan ja hyödyntämisen mahdollisuuksia tosiasiallisesti.

Väestörekisterikeskus kannattaa myös raportissa todettua kehitysajatusta siitä, että huolehditaan siitä, että tuleva sääntely koskee yhdenmukaisesti julkista sektoria, valtionhallintoa ja kuntia.

Väestörekisterikeskuksella on erityinen rooli yhteiskunnan tietohuollon edistäjänä ja kehittäjänä, ja monet raportissa esitetyt uudistukset istuisivat luontevasti Väestörekisterikeskuksen tehtäviin. Väestörekisterikeskus haluaakin olla jatkossa aktiivisesti mukana jatkotyössä ja tarjota asiantuntemustaan raportista tulevaisuudessa nousevissa tehtävissä.

Kommentit osasta 5.1 Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista

Väestörekisterikeskus pitää tärkeänä työryhmän esittämiä näkemyksiä siitä, että yleislain soveltamisalaon kohdistettava tiedonhallinnon koko elinkaareen ja toisaalta organisatorinen soveltamisala on yhdenmukainen (s. 71–72).

Kommentit osasta 5.2 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

Väestörekisterikeskus kannattaa ajatusta yhdistää arviointi-, suunnittelu- ja kuvaamisvelvollisuudet yhteen lakiin mahdollisuuksien mukaan.

Kommentit osasta 5.3 Tietoturvallisuus

Väestörekisterikeskus toteaa, että nykyisellään erityislaeissa on saatettu säätää esimerkiksi lokitusvelvoitteiden osalta eriäviä vaatimuksia eri viranomaisten kesken. Muun muassa lokitiedon yhtenäisemmät säilytysaikavaatimukset takaisivat myös selvittelytilanteissa sen, että tarpeellinen tieto on saatavilla ja tiedon käsittelytoimet voidaan selvittää katkeamattomasti.

7.11.2017

Kommentit osasta 5.4 Tietoaineistojen muodostaminen ja vastuut

Väestörekisterikeskus pitää tarpeellisena sitä, että kehitetään tiedon yhtenäistä käyttöä ja pyritään eroon rinnakkaisista samoja tietoja osin sisältävistä rekistereistä. Tarpeellisin tiedon kulloinenkin hakeminen tukisi tarpeellisuusvaatimusta, tietojen minimoinnin periaatetta sekä hyödynnetyn tiedon ajantasaisuutta ja luotettavuutta, kun se haettaisiin primääristä lähteestä.

Tietolupamenettelyn poistaminen

Raportissa ehdotetaan, että lakisääteisen tehtävän hoitamista varten toiselta viranomaiselta tarvittavat muut kuin salassa pidettävät henkilötiedot on saatava tehtävän hoitamisen kannalta tarvittavilta osin yleislakiin perustuen ilman erityislainsäädännössä olevia tiedonsaanti- tai tiedon luovutusoikeutta koskevia säännöksiä. Väestörekisterikeskus tuo esille, että tiedon luovuttavalla viranomaisella on myös rekisterinpitäjän roolin mukaiset vastuut. Rekisterinpitäjän vastuisiin kuuluu myös se, että henkilötietoja käsitellään asiallisesti myös tietojen luovutustoiminnassa. Rekisteröidyt eivät voi kieltää tietojensa luovuttamista viranomaistoimintaan, joten on kohtuullista, että henkilötietojen luovuttaminen ja käsittely viranomaisten rekistereistä on säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti.

Tietolupamenettely

Väestörekisterikeskus toteaa olevan tärkeää, että myös viranomaisen välillä dokumentoidaan se, mitä tietoja luovutetaan ja mihin toimintaan. Nykytilanteessa tietoluvat ovat oleellinen osa tietosuojan ja tietoturvan toteuttamista, koska niissä määritellään tietojen luovutuksen sisältö ja tietojen luovutuksen tavat sekä tietojen käyttäjien oikeudet ja velvollisuudet. Tietolupamenettelyt on saatu kehitettyä käytännössä virtaviivaisiksi ja viranomaisten tapauksissa merkittävä osa tietojen luovuttamisesta perustuu asiakasryhmäkohtaisiin ns. kattolupiin, joiden puitteissa tietopalvelun käyttö voidaan aloittaa yksinkertaisella tilausmenettelyllä. Viranomaistietopalvelun tietolupa- ja tilausmenettelyjä yksinkertaistaisi ja nopeuttaisi tietoturvamennettelyjen selvitysveloitteesta luopuminen (ks. jäljempänä *Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista*).

Tiedon luovuttaminen rajapinnalla

Rajapintaluovutuksien edellytyksiä ja mahdollisuutta tulisi Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan ehdottomasti tukea. VTJ:n ylläpitojärjestelmiä ollaan kehittämässä koko ajan rajapintaratkaisuihin pohjautuviksi, joten VRK:n järjestelmien kehityslinjat ovat tämän työryhmän suuntaviivojen mukaisia. Vaaditaan kuitenkin riittävä siirtymäaika, jotta sekä tietoja lähettävän tahon, että vastaanottavan tahon järjestelmät ehditään muuttaa

Kommentit osasta 5.5 Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Raportin sivulla 102 mainitaan, että työryhmä pitää tärkeänä, että yleislaissa viranomaiset veloitetaan luovuttamaan tietovarannoissa olevat tiedot niihin oikeutetuille rajapintojen kautta silloin, kun tietojen luovutus tapahtuu toistuvasti. Rajapintojen avulla tietojen luovuttaminen tapahtuu tietojärjestelmien välillä siten, että tietojen luovuttamisen yhteydessä tietoteknisesti varmistetaan tietoluovutuksen peruste. Tällä estetään tietojen massaluovutus sekä mahdollisuus tietojen massamuotoiseen käsittelyyn ilman lainmukaista perustetta. Tilanteet, joissa viranomaisten välille ei voida avata sanomapohjaista rajapintaa, tulisi saattaa valtiovarainministeriön arvioitavaksi osana tietopoliittista ohjausta.

HYP/Kallio

7.11.2017

Väestörekisterikeskus näkee, että yhteisen tiedon hallinnasta olisi tärkeää säätää velvoittavasti lain tasolla, sillä julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (10.6.2011/634) 10 §:n maininta siitä, että "julkisen hallinnon viranomaisen on pyrittävä järjestämään toimintansa siten, että se käyttää tässä pykälässä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin talletettuja tietoja, jos viranomaisen toiminta edellyttää näiden tietojen käyttöä" ei velvoittavuuden tasolla ole ollut riittävä.

Kommentit osasta 5.6 Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

Väestötietojärjestelmän tietojen julkisuus

Väestörekisterikeskus korostaa, että raportissa on käsitelty väestötietojärjestelmän tietojen julkisuutta useassa eri kohdassa Väestörekisterikeskuksen tulkinnasta ja käytännöstä poikkeavalla tavalla. Väestörekisterikeskuksen tämänhetkinen kanta on, että väestötietojärjestelmän tiedot eivät ole julkisia. Väestörekisterikeskus katsoo kuitenkin, että väestötietojärjestelmän tietosisältöä voitaisiin laajentaa nykyisestä, jolla vastattaisiin paremmin asiakastarpeisiin. Osa tiedoista voitaisiin käsitellä julkisiksi, joka mahdollistaisi sen, että julkisia tietoja voitaisiin jakaa salassapidettävien tietojen lisäksi.

Kommentit osasta 5.7 Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

Väestörekisterikeskus katsoo, että lainsäädännön tulee olla selkeää ja kohtuudella tulkittavaa. Näin ollen on kannatettavaa, että julkisuuslain sääntelyä täsmennetään. Edelleen Väestörekisterikeskus katsoo, että henkilötietojen- ja yksityisyyselämän suoja edellyttää väestötietojärjestelmän tietojen ei-julkisuutta, vaitiolovelvollisuutta ja käyttötarkoitussidonnaisuutta.

Tutkimustiedon hyödyntäminen

Raportissa työryhmä ehdottaa, että tietoaineistojen käytön lupaprosessi tulisi kuvata, yhdenmukaistaa kaikkia viranomaisia kattavaksi palveluksi ja automatisoida aina hakemuksesta päätökseen ja sen tiedoksi saattamiseen asti.

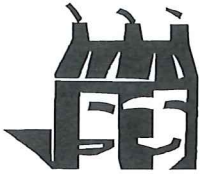
Väestörekisterikeskus pitää kannatettava tietojen luovutuksen menettelyjen yhdenmukaistamista tieteellisen tutkimuksen tarpeisiin ja kannattaa mahdollisuutta hakea tietoja ja vastaanottaa niitä esimerkiksi yhden portaalin kautta. Väestörekisterikeskus kuitenkin katsoo, että rekisterinpitäjän tulee vastata tietojen luovutuksesta eikä tätä päätäntävaltaa tulisi siirtää muulle taholle. Käytännössä on olemassa toimivia malleja, joissa voidaan etukäteen määrittää tiettyjä yleisesti käytettyjä tietojoukkoja, joita voidaan luovuttaa kriteerit täyttävälle organisaatiolle esim. tieteellistä tutkimusta tekevät tahot kevyellä tilausmenettelyllä. Tilauksen voi tehdä tutkimusta tekevän tahon puolesta toimiva keskusorganisaatio.

Kommentit osasta 5.8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi

-

Kommentit osasta 5.9 Tietohallinnon ja tiedonhallinnan ohjaus

Väestörekisterikeskus ehdottaa, että tiedonhallintaan liittyvä operatiivinen ohjaus ja neuvonta julkishallinnossa kannattaisi toimeenpanna keskitetysti. Mahdollista olisi esimerkiksi keskittää se Suomi.fi:n yhteyteen, Väestörekisterikeskuksen toimivaltaan.

HYP/Kallio

7.11.2017

Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista

Mitä muutosehdotuksia olisi mielestänne priorisoitava valmistelussa?

Muutosehdotuksien perusteluja olisi tarpeen täsmentää ja muutosehdotuksissa tulisi ottaa paremmin huomioon henkilötietojen- ja yksityiselämän suojan toteutuminen, erityisesti henkilötietojen käsittelyn riskien hallinnan, tietojen käytön valvonnan ja seurannan sekä tietoluovutusten dokumentoinnin osalta.

Priorisoinnissa olisi hyvä edetä tietoturva- ja -suoja koskevan selvittelyjen vähentäminen edellä. Erityisesti valtion virastojen ja laitosten osalta voisi lähteä siitä, että luovuttavan viranomaisen ei tarvitsisi selvittää kuin erityisestä syystä tietosuojan ja -turvan täyttymisen siten kuten väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 44§:ssä säädetään. Kuntien osalta tilanne on monimuotoisempi, kuitenkin täälläkin voisi olla muita tapoja varmistaa tietosuojan ja turvan taso, vaikka varmistamalla turvan tasosta tiettyjen yleisesti käytettyjen tietotoimittajien palveluiden osalta.

Tärkeää on myös saada eri tietovarantojen tietojen kuvaukset yhdenmukaisiksi. Väestörekisterikeskus uskoo, että käynnissä olevan YTI-hankkeen myötä saadaan myös tukea yhtenäisemmän tiedonhallinnan sääntelyn kehittämiseen.

Muut tarpeelliset toimenpiteet

Millä muilla toimenpiteillä, lainsäädännön uudistamisen lisäksi, katsotte olevan merkitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisessä?

Väestörekisterikeskus katsoo, että viranomaisille tulisi olla yhdenmukaiset ja selkeät tietoturva-vaatimukset, jotta tiedon luovutuksessa toiselle viranomaiselle voisi luottaa tietosuojan yhdenmukaiseen ja riittävään toteutumiseen. Yhtenäiset ja selkeät vaatimukset ovat tärkeitä, jotta tietoturva toteutuu tiedon luovutuksessa riittävällä tasolla ja tähän voisi luottaa. Tälläkin hetkellä on tietoturvaohjeistuksia ja standardeja, mutta niiden soveltaminen vaihtelee ja tietojen luovutus-toiminnassa ilmenee, että tietojen luovutuksen saajan tietosuojan ja -turvan tason vaihtelee huomattavasti, jopa niin, että suojaa ei aina ole asianmukaisesti toteutettu.

Työryhmän ehdotusten vaikutukset

Mitä vaikutuksia työryhmän ehdotuksilla on organisaatiossanne tai hallinnonalallanne? Kuvaile vaikutuksia alla.

Yleiset kommentit vaikutuksista

Tietolupien poistaminen ja erityislakien vähentäminen edellyttävät, että jokainen tiedon käyttäjä osaa tietoa käsitellessään tulkita riittävän kattavasti yleislakia asiaansa liittyen. Nykytilanteessa tietolupa on antanut yksittäiskohtaiset ohjeet rekisteritiedon käsittelyyn. Nyt tämä tieto tulisi osata jokaisen etsiä itse tai viraston ohjeistaa riittävällä tarkkuudella virkamiehiiän.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonluovutuksen keskittäminen rajapintaluovutuksiin ja muutokset tieteellisen tutkimuksen osalta edellyttää laajasti resursseja muuttaa olemassa olevia tietopalveluja. Taloudellisten vaiku-

HYP/Kallio

7.11.2017

tusten suuruutta on mahdotonta arvioida tässä vaiheessa, mutta esimerkiksi viranomaisten muu-
tostietopalvelun korvaaminen rekisteritietojen suoraikäytöllä edellyttää merkittäviä investointien
saatavuutta ja kasvattaa siihen liittyviä riskejä.

Tietojen luovutuksen muuttuminen aiheuttaa taloudellisia vaikutuksia tietojen luovutuksen saa-
jiin, sillä muutokset tietojen luovutustavoissa edellyttää asiakkailta järjestelmien muuttamista ja
mahdollisesti uuden teknologian haltuun ottamista.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Tietolupien poistuminen ja tiedon luovutuksen siirtyminen vain rajapinnan kautta tapahtuvaan
tiedon luovutukseen vaikuttaisi viraston prosesseihin, tietopalvelujen tarjoamiseen, käytettäviin
teknologioihin ja tietopalvelutuotteisiin. Tietopalvelujen muuttaminen on iso prosessi, joka tulee
viemään aikaa.

Väestörekisterikeskus korostaa, että massamuotoisen tietojen luovutuksen kieltäminen lailla vai-
kuttaa laajasti viranomaisten käytännön toimintaan. Lisäksi rajapintojen ja viranomaisten käytän-
nön työn organisointi siihen, että kaikki toistuva tietojen luovutus tapahtuisi yksittäisin kyselyin
rajapinnalla, edellyttää huomattavia resursseja ja tietojärjestelmien muutoksia.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

-

VÄESTÖREKISTERIKESKUS

Lea Krohns
Ylijohtaja

Noora Kallio
Johtava asiantuntija

